

АНОТАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «Етнологія»

1. *Мета вивчення навчальної дисципліни:* глибоке усвідомлення студентами місця, сутності і призначення „Етнології”, показ етногенезу народів різних континентів, вивчення основних етнологічних шкіл і напрямків, формування у студентів навичок історичного мислення, політичної культури, зацікавлення їх у поглибленні і розширенні державознавчого та історичного світогляду, набуття умінь роботи з науковими етнологічними джерелами.

Взаємозв'язок з іншими навчальними дисциплінами навчального плану підготовки фахівців: Навчальний курс тісно пов'язаний, насамперед з „Антропологією”, оскільки саме цей курс вивчається паралельно. „Етнологія” суттєво доповнює, значно розширює курс „Антропології”. Поруч з цим, можливе встановлення міжпредметних зв'язків із дисциплінами „Історія стародавнього світу”, „Історія України”, „Нова історія”. Розглядаючи питання зовнішньої політики в Азії, міжпредметні зв'язки можливі також з „Історією Азії і Африки”. Спільні проблеми можуть також об'єднувати „Етнологію” з „Археологією”, „Допоміжними історичними дисциплінами” та іншими предметами.

2. *Перелік компетентностей, здобуття яких гарантуватиме вивчення даної дисципліни:* засвоївши курс „Етнології” студент повинен знати: поняття, предмет та завдання етнології, історію етнологічної думки, етнічну історію планети, етнічні демографічні процеси, етнічне розселення народів та етнічні міграції, класифікацію народів світу, регіональні особливості традиційно-побутової культури народів світу. Усвідомивши курс „Етнології” студент повинен уміти: опираючись на вимоги програми, відбирати для підготовки до занять з етнології найважливіші поняття та факти, класифікувати народи світу за різними ознаками, Використовувати свої знання з етнології для організації позакласної та пошукової роботи з вихованцями і краєзнавцями, давати оцінку державно-політичним подіям, як минулого, так і сьогодення, пов'язувати етнологію з історією України.

Сфера реалізації здобутих компетентностей під час працевлаштування. Здобуті студентами компетентності у результаті вивчення даної навчальної дисципліни дозволять вільно орієнтуватися як у минулому, так і сучасному історичному процесі, сприятимуть організації роботи з археологічними артефактами та оперативному пошуку й якісному наданню інформації.

3. *Зміст навчальної дисципліни за модулями та темами.*

Модуль 1.

Тема 1. Етнологія як наука, її предмет, методи і взаємозв'язок із суміжними дисциплінами.

Поняття, предмет та завдання етнології. Поняття етносу. Етнос і етнічна група, етнографічна група, локальна група. Концепції нації. Етнос і нація. Методологія, методика та методи етнології. Види польових досліджень. Зв'язок етнології з іншими науками. Становлення етнології як науки.

Тема 2. Історія етнологічної думки.

Етнографічні знання в стародавній Греції та Римі. Особливості накопичення знань про народи доби середньовіччя. Еволюціонізм, його основні положення, переваги і недоліки. Неоеволюціонізм. Антиеволуціонізм: диффузіонізм, соціологічна школа. Американська школа історичної етнології Ф.Боаса та її вплив на подальший розвиток етнології і культурної антропології. Етнопсихологічна школа і культурний релятивізм. Функціоналізм і структуралізм в етнології. Сучасна етнологія. Постмодернізм та найновіші етнологічні концепції.

Тема 3. Етнічна картина світу.

Етнічна історія планети до XX ст. Етнічні демографічні процеси у XX- поч. XXI ст. Процеси утворення етносів на різних континентах. Етнічне розселення народів. Етнічні міграції. Види міграцій. Причини міграцій.

Тема 4. Класифікація народів світу.

Основні підходи до класифікації народів світу. Географічна класифікація і її роль у вивченні народів світу. Антропологічна класифікація та її основні критерії. Великі раси, їх ознаки та розташування. Перехідні та змішані раси. Особливості етнолінгвістичної класифікації народів. Класифікація за господарсько-культурними типами. Хронологічна обмеженість господарсько-культурної класифікації. Релігійна структура населення світу та класифікація за релігійною належністю.

Тема 5. Народи Австралії та Океанії.

Історико-культурні райони Австралії та Океанії і їх етнічний склад. Антропологічний тип, мовні групи, побут, суспільна організація, традиційні заняття, вірування народів Австралії та Океанії. Матеріальна та духовна культура народів Австралії. Австралійські аборигени. Народи Меланезії, Мікронезії, Полінезії. Етнічні процеси в Австралії та Океанії.

Модуль 2.

Тема 6. Народи Азії.

Загальна характеристика азіатського регіону та його народів. Характеристика народів Західної Азії та їх етнічна історія. Сучасний етнічний склад держав регіону. Господарство Західної Азії. Особливості матеріальної і духовної культури. Сім'я і соціальні відносини. Етнічні процеси в сучасній Азії.

Тема 7. Народи Африки.

Природногосподарські зони, історико-географічне районування. Загальна характеристика африканського континенту. Расовий, етнолінгвістичний та релігійний склад населення. Етногенез та етнічна історія Африки. Історико-культурні особливості африканських народів. Сучасні етнічні процеси на африканському континенті.

Тема 8. Народи Америки.

Антропологічна, етнолінгвістична та релігійна характеристика народів Америки. Корінні народи Америки. Державні об'єднання доколумбової

Америци: ацтеки, майя, інки. Особливості колонізації Північної Америци європейцями та формування її сучасного етнічного складу.

Тема 9. Народи Європи.

Етнічний та антропологічний склад населення Європи. Етнолінгвістична класифікація народів регіону. Етногенез корінних народів Європи. Регіональні особливості традиційно-побутової культури народів континенту. Етнічні процеси у сучасній Європі.

Тема 10. Українці.

Етнічні землі та політичні кордони України. Історико-етнографічне районування України. Концепції етногенезу та етнічна історія українців. Особливості матеріальної та духовної культури українців. Традиційні вірування та обряди. Етнічні процеси в Україні.

4. *Обсяг вивчення навчальної дисципліни* (кількість кредитів ЄКТС – 4, кількість годин – 120 год., у тому числі годин аудиторної – 40 год. (20 год. – лекційні заняття; 20 год. – практичні заняття), самостійної – 80 год.). *Рекомендовано I або II курс.*

5. *Форма підсумкового контролю* – залік.

6. *Інформація про науково-педагогічного працівника, який забезпечуватиме викладання цієї навчальної дисципліни* – Хоптяр Юрій Анатолійович, кандидат історичних наук (зі спеціальності – Історія України), професор кафедри архівознавства, спеціальних історичних та правознавчих дисциплін.

7. *Перелік основної літератури.*

1. Хоптяр Ю.А. Етнологія: Навчальний посібник. – Кам'янець-Подільський, 2005.

2. Алексеев В.П. Этногенез. – М., 1986.

3. Алексеев В.П. Происхождение народов восточной Европы. – М., 1969.

4. Бромлей Ю.В. Очерки теории этноса. М., 1983.

5. Бромлей Ю.В. Современные проблемы этнографии. – М., 1984.

6. Бромлей Ю.В., Подольный Р.Г. Создано человечеством. – М., 1984.

7. Бромлей Ю.В., Подольный Р.Г. Человечество- это народы. – М., 1984.

8. Бромлей Ю.В. Этнические процессы: теория, история, современность. – М., 1987.

9. Лозко Г.С. Етнологія України. – К., 2004.

10. Лурье С.В. Историческая этнология. М., 2004.

11. Львова Э.С. Этнография Африки. – М., 1984.

12. Малые народы Индонезии, Малазии и Филиппин. // Под.ред. Чеботарёва Н.Н. – М., 1982.

13. Народы Америки: Этнографический очерк. – М., 1959.

14. Народы мира: историко-этнографический справочник. // Под ред. Ю.В.Бромлея. – 1988.

15. Народы Юго-Восточной Азии. // Под.ред. А.А.Грубера. – М., 1966.

16. Страны и народы мира (Америка). // Под.ред. Андреева В.М. – В 20-ти т. – М., 1981.

17. Страны и народы мира (Австралия и Океания). // Под ред. Андреева В.М. – В 20-ти т. – М., 1981.
18. Страны и народы мира (Африка). // Под ред. Андреева В.М. – В 20-ти т. – М., 1981.
19. Страны и народы мира (Азия). // Под ред. Андреева В.М. – В 20-ти т. – М., 1981.
20. Страны и народы мира (Европа). // Под ред. Андреева В.М. – В 20-ти т. – М., 1981.
21. Очерки общей этнографии. // Под ред. С.П. Толстова. – М., 1968..
22. Пономарьов А.П. Етнічність та етнічна історія України. – К., 1996.
23. Романцов В.О. Український етнос: на одвічних землях та за її межами (ХУІІІ-ХХ ст.). – К., 1998.
24. Садохін А.П., Грушевицкая Т.Г. Этнология. – М., 2003.
25. Садохин А.П. Этнология. – М., 2004.
26. Скоринов Н.М. Основы этнологии. – Хабаровск, 1998.
27. Соболев В.И. Материалы к курсу «Этнология». – Новосибирск, 1996.
28. Тавадов Г.Т. Этнология. – М., 2002.
29. Українська еміграція: від минування до сьогодні. // Під ред. Б.Д. Лановика. – Тернопіль, 1999.
30. Этнография. // Под ред. Ю.В. Бромляя. – М., 1982.
31. Этнология. // Под ред. В.В. Пименова. – М., 1994.

Завідувач кафедри

(підпис)

О. М. Федьков
(ініціали та прізвище)